

Sygn. akt V U 162/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

25 kwietnia 2023 roku

Sąd Rejonowy w Rybniku, V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Wiesław Jakubiec

Protokolant : osobiście

po rozpoznaniu 25 kwietnia 2023 roku w Rybniku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania A. A.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 7 kwietnia 2022 roku, nr (...)

o zasiłek macierzyński i opiekuńczy

oddala odwołanie.

Sędzia Wiesław Jakubiec

Sygn. akt V U 162/22

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 kwietnia 2022 roku, nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił ubezpieczonej A. A. prawa do dodatkowego zasiłku opiekuńczego za okres od 18 maja 2020 roku do 20 maja 2020 roku oraz zasiłku macierzyńskiego za okres od 20 stycznia 2021 roku do 18 stycznia 2022 roku i zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego dodatkowego zasiłku opiekuńczego oraz zasiłku macierzyńskiego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 18.561,44 zł.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że okres od 21 maja 2020 roku do 22 czerwca 2020 roku przypadał na okres wynagrodzenia za czas choroby. Dodał, że wypłaty zasiłku macierzyńskiego dokonał na podstawie złożonych dokumentów. Podniósł, że w pismach z 29 marca 2021 roku i 11 maja 2021 roku ubezpieczona oświadczyła, że nadal pozostaje w zatrudnieniu. Wskazał, że w piśmie z 30 marca 2021 roku poinformował ubezpieczoną o podjętej wypłacie zasiłku macierzyńskiego i zawiadomił, iż w przypadku zmiany okresu podlegania do ubezpieczenia chorobowego wypłacony zasiłek będzie podlegał zwrotowi. Dodał, że decyzją z 30 czerwca 2021 roku ZUS stwierdził, że ubezpieczona nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom od 18 maja 2020 roku, a o tej decyzji ubezpieczona nie wniosła odwołania. Według organu, w okresie od 18 do 20 maja 2020 roku, tj. po ustaniu zatrudnienia, nie zachodziła konieczność zwolnienia ubezpieczonej z pracy z powodu sprawowania opieki, a urodzenie dziecka 20 stycznia 2021 roku nastąpiło w okresie nie podlegania do ubezpieczenia chorobowego. Wskazał, że dodatkowy zasiłek opiekuńczy oraz zasiłek macierzyński jest nienależny i podlega zwrotowi.

vide: akta organu rentownego

Od powyższej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie wnosząc o zmianę decyzji i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania.

W uzasadnieniu wskazała, że 8 czerwca 2022 roku złożyła odwołanie od decyzji z 30 czerwca 2021 roku wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu. Nie zgodziła się z decyzją ZUS z 7 kwietnia 2022 roku wskazując, że taka sytuacja nie miała miejsca, a ubezpieczona niczego nie zataiła i nie wprowadzała organu w błąd. Wyjaśniła, że to płatnik składek – M. P. (1) nie dopełniła formalności związanych ze składaniem dokumentów ubezpieczeniowych, nie wyrejestrowała ubezpieczonej, a także ubezpieczona nie otrzymała świadectwa pracy ani żadnej informacji, że stosunek pracy ustał. Dodała, że nie miała wiedzy, że pobrała zasiłki nienależnie. W okresie od 17 marca 2020 roku do 20 maja 2020 roku w związku z zamknięciem żłobków i przedszkoli sprawowała opiekę nad dzieckiem i wniosła o wypłatę dodatkowego zasiłku opiekuńczego. Podniosła, że złożyła pracodawcy oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę z winy pracodawcy bez zachowania okresu wypowiedzenia w dniu 21 maja 2020 roku. W tym samym dniu dowiedziała się, że jest w ciąży i w związku z tym przebywała na zwolnieniu lekarskim. Wskazała, że 6 sierpnia 2020 roku złożyła pracodawcy oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę powołując się na błąd jako wadę tego oświadczenia. Dodała, że pracodawca nie odbierał od ubezpieczonej korespondencji, w związku z czym ubezpieczona zwróciła się do Państwowej Inspekcji Pracy, która dokonała kontroli u pracodawcy. Wskazała, że pracodawca przedłożył świadectwo pracy, z którego wynikało, że stosunek pracy trwał do 17 maja 2020 roku i uległ rozwiązaniu na mocy porozumienia stron, które zostało dokonane ustnie. Podniosła, że była przekonana, że stosunek pracy dalej istnieje i przysługują jej świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Zarzuciła organowi, że nie pouczył jej jakie okoliczności spowodują powstanie nienależnego świadczenia i konieczność jego zwrotu. Dodała, że nie otrzymała żadnych pouczeń.

vide: k. 3-8

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując wcześniejsze twierdzenia. Ponadto dodał, że dołączył ubezpieczonej stosowne pouczenia.

vide: k. 19-19v

Postanowieniem z 27 października 2022 roku Sąd na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. zawiesił postępowanie z urzędu do czasu prawomocnego zakończenia sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w Rybniku o sygn. IV U 591/22.

vide: k. 35

Sąd ustalił co następuje:

Ubezpieczona A. A. była zatrudniona u płatnika składek M. P. (1) na stanowisku fryzjera i z tego tytułu podlegała ubezpieczeniom społecznym od 23 maja 2018 roku.

W okresie od 17 marca 2020 roku do 20 maja 2020 roku ubezpieczona sprawowała osobistą opiekę nad córką M. S. w związku z zamknięciem przedszkola z powodu COVID-19.

18 maja 2020 roku ubezpieczona została wyrejestrowana z ubezpieczeń społecznych.

Pismem z 21 maja 2020 roku ubezpieczona złożyła pracodawcy oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę z winy pracodawcy bez okresu wypowiedzenia.

Pismem z 6 sierpnia 2020 roku ubezpieczona złożyła pracodawcy oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych rozwiązania umowy o pracę z winy pracodawcy bez zachowania okresu wypowiedzenia, wskazując, że złożyła wypowiedzenie pod wpływem błędu z uwagi na fakt, że była w ciąży.

Pismem z 29 września 2020 roku Państwowa Inspekcja Pracy poinformowała ubezpieczoną, że zakończyła kontrolę u jej pracodawcy. Ponadto pouczyła, że kwestię ustania z pracodawcą stosunku pracy, tj. czy miało to miejsce 17 czy 21 maja 2020 roku należy zwrócić się do Sądu Pracy.

20 stycznia 2021 roku ubezpieczona urodziła córkę N. H..

Pismem z 3 lutego 2021 roku ubezpieczona oświadczyła ZUS, że złożyła pracodawcy wniosek o urlop macierzyński i rodzicielski w związku z urodzeniem dziecka w okresie od 20 stycznia 2021 roku do 19 stycznia 2022 roku. Korespondencja kierowana do płatnika składek nie została skutecznie doręczona.

Pismem z 30 marca 2021 roku ZUS poinformował ubezpieczoną, że podjął wypłatę zasiłku macierzyńskiego, a także, że prowadzi postępowanie wyjaśniające z płatnikiem składek M. P. (1). Dodał, że jeśli okaże się, że w dniu urodzenia dziecka ubezpieczona nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu wypłacony zasiłek macierzyński będzie podlegał ponownej weryfikacji, a w przypadku braku ubezpieczenia wypłacony zasiłek będzie podlegał zwrotowi.

Decyzją z 30 czerwca 2021 roku, znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, że ubezpieczona jako pracownik płatnika składek M. P. (1) nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentownemu, chorobowemu, wypadkowemu od 18 maja 2020 roku. Powyższa decyzja uprawomocniła się 6 sierpnia 2021 roku.

W związku z powyższą decyzją, organ w pismach z 24 stycznia 2022 roku i 4 marca 2022 roku poinformował ubezpieczoną, że została ona wyrejestrowana z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i wezwał do złożenia oświadczenia pod rygorem wydania decyzji odmawiającej prawa do zasiłku chorobowego.

Decyzją z 7 kwietnia 2022 roku, nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił ubezpieczonej prawa do dodatkowego zasiłku opiekuńczego za okres od 18 maja 2020 roku do 20 maja 2020 roku oraz zasiłku macierzyńskiego za okres od 20 stycznia 2021 roku do 18 stycznia 2022 roku i zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego dodatkowego zasiłku opiekuńczego oraz zasiłku macierzyńskiego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 18.561,44 zł.

Przed Sądem Okręgowym w Rybniku w sprawie o sygn. akt IV U 591/22 toczyła się sprawa z odwołania ubezpieczonej z 8 czerwca 2022 roku od decyzji ZUS z 30 czerwca 2021 roku o podleganie ubezpieczeniom społecznym.

Postanowieniem z 20 grudnia 2022 r. Sąd Okręgowy w Rybniku odrzucił odwołanie ubezpieczonej.

dowód: akta organu rentownego, oświadczenie, wyrejestrowanie z ubezpieczeń, odpis skróconego aktu urodzenia, oświadczenie z 03.02.2021 r. potwierdzenie nadania, wniosek o zasiłek macierzyński, pismo ZUS z 30.03.2021 r., pismo ZUS z 24.01.2022 r. i z 04.03.2022 r., wniosek o zmianę danych, decyzja ZUS z 07.04.2022 r., potwierdzenie odbioru, decyzja ZUS z 30.06.2021 r., prawomocność decyzji

a ponadto w aktach sprawy dowód: pismo z 21.05.2020 r. k. 11, pismo z 06.08.2020 r. k. 12, wraz z awizowaną przesyłką k. 13, pismo z 29.09.2020 r. k. 17-18, pismo z 03.02.2021 r. k. 14 wraz z awizowaną przesyłką k. 15, postanowienie z 20.12.2022 r. k. 49, zeznania świadka D. L. k. 32v, przesłuchanie ubezpieczonej k. 33

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci w/w dokumentów, które Sąd uznał za wiarygodne, wzajemnie ze sobą korelujące i rzeczowe, a także w odpowiednim zakresie w oparciu o dowód z przesłuchania ubezpieczonej i zeznania świadka D. L..

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 4 ust. 1c ustawy z dnia 2 marca 2020r. o szczególnym rozwiązaniu związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020r. poz. 374 ze zm.) w przypadku zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola, szkoły lub innej placówki, do których uczęszcza dziecko, albo niemożności sprawowania opieki przez nianię lub dziennego opiekuna z powodu COVID-19, ubezpieczonemu zwolnionemu od wykonywania pracy oraz funkcjonariuszowi, o którym mowa w ust. 4, zwolnionemu od pełnienia służby, z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem, o którym mowa w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 870), przysługuje dodatkowo zasiłek opiekuńczy.

W myśl art. 32 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2019r. poz. 645 ze zm.) zasiłek opiekuńczy przysługuje ubezpieczonemu zwolnionemu od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem w wieku do ukończenia 8 lat w przypadku nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza, a także w przypadku choroby niani, z którą rodzice mają zawartą umowę uaktywniającą, o której mowa w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2020 r. poz. 326 i 568), lub dziennego opiekuna sprawujących opiekę nad dzieckiem.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy, zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego urodziła dziecko.

Zgodnie z art. 29a ust. 1 ww. ustawy, zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego oraz urlopu ojcowskiego.

Zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy, wypłatę zasiłku wstrzymuje się, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające ustanie prawa do zasiłku.

Przeprowadzone postępowanie wykazało, że ubezpieczonej nie przysługiwało prawo do dodatkowego zasiłku opiekuńczego za okres od 18 maja 2020 roku do 20 maja 2020 roku oraz zasiłku macierzyńskiego za okres od 20 stycznia 2021 roku do 18 stycznia 2022 roku.

Z dołączanej do sprawy dokumentacji wynika, że ubezpieczona została wyrejestrowana z ubezpieczeń społecznych 18 maja 2020 roku. W niniejsze sprawie rolą Sądu nie było ustalenie w jakiej dacie doszło do rozwiązania umowy, gdyż rola ta należy do Sądu Pracy po zachowaniu odpowiedniej procedury cywilnej (tj. złożenie pozwu o wydanie i sprostowanie świadectwa pracy). W ocenie Sądu pozwana miała tego świadomość, gdyż także Państwowa Inspekcja Pracy w piśmie z 29 września 2020 roku informowała o tym ubezpieczoną. Ubezpieczona, powziawszy informację, że nie można ustalić prawidłowej daty rozwiązania z nią umowy o pracę, nie dołożyła żadnych starań by dowieść swych racji. Ponadto przed Sądem Okręgowym w Rybniku toczyła się sprawa o podleganie ubezpieczeniom społecznym i istniała konieczność zawieszenia niniejszego postępowania, gdyż rozstrzygnięcie niniejszej sprawy zależało od wyniku ww. toczącego się postępowania. Z treści prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Rybniku z 20 grudnia 2022 roku w sprawie o sygn. akt IVU 591/22 wynika, że brak było podstaw do zmiany decyzji ZUS z 30 czerwca 2021 roku dotyczącej podlegania do ubezpieczenia społecznego. Zatem skoro ubezpieczona nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu w określonych datach, nie można przyznać jej prawa do dodatkowego zasiłku opiekuńczego i do zasiłku macierzyńskiego. Na marginesie należy także wskazać, że z przesłuchania ubezpieczonej wynika, iż radziła się w tej sprawie u prawnika, zatem należy przyjąć, że działała z pełną świadomością.

Należy wskazać, że skoro ubezpieczona nie miała prawa do zasiłku od 18 maja 2020 roku należy uznać, iż ma obowiązek zwrotu wypłaconego świadczenia. Jak stanowi przepis art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 121 j.t. ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Na podstawie art. 84 ust. 2 ustawy

systemowej, za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania; 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym problematyki zwrotu nienależnie pobranych świadczeń przyjmuje się, że organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. Podstawowym warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi w myśl przepisu art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej jest, po pierwsze, brak prawa do świadczenia oraz, po drugie, świadomość tego osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., sygn. I UK 174/09).

Jak wynika z zebranego materiału dowodowego, ubezpieczona została pouczona przez organ rentowy w piśmie z 30 marca 2021 roku, że ZUS prowadził postępowanie wyjaśniające z płatnikiem składek oraz, że jeśli okaże się, że w dniu urodzenia dziecka ubezpieczona nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu wypłacony zasiłek macierzyński będzie podlegał ponownej weryfikacji, a w przypadku braku ubezpieczenia wypłacony zasiłek będzie podlegał zwrotowi. Ponadto organ rentowy w pismach z 24 stycznia 2022 roku i 4 marca 2022 roku informował ubezpieczoną, że została ona wyrejestrowana z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i wzywał do złożenia oświadczenia pod rygorem wydania decyzji odmawiającej prawa do zasiłku chorobowego. Ubezpieczona nie dołożyła wszelkich starań aby na bieżąco wyjaśniać swoją sytuację prawną, w związku z czym ZUS wydał decyzję 30 czerwca 2021 roku wskazując, że ubezpieczona nie podlega ubezpieczeniom społecznym od 18 maja 2020 roku i pouczając o prawie złożenia odwołania. Ubezpieczona nie skorzystała z możliwości jej zaskarżenia w ustawowym terminie, a także nie przekonała Sądu Okręgowego w Rybniku, że to zaniedbanie i zwłoka wynikały z przyczyn losowych, niezależnych od niej, czy też działania siły wyższej. Trudno więc przyjąć, by ubezpieczona działała w dobrej wierze i był słusznie przekonana o swoim prawie do świadczeń. W ocenie Sądu ubezpieczona nie mogła być stale przekonana, że pozostaje w stosunku pracy i że jest nadal pracownikiem płatnika składek M. P. (2), skoro od 5 lipca 2021 roku była w posiadaniu decyzji ZUS, z której wynikało, że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako pracownik. Trudno zatem przyjąć, by ubezpieczona nie otrzymała żadnych pouczeń od organu oraz, że nie miała wiedzy, iż pobiera zasiłki nienależnie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Sędzia Wiesław Jakubiec